



KUSTANNUSTEHOKASTA SARJAKUVAA

Helkki Jokinen

Leif Packalén uskoo sarjakuvan kykyyn vaikuttaa.

"Kaikilla on tarve kertoa tarinoita", uskoo kehitysyhteistyön veteraani Leif Packalén. Kymmenen vuotta sitten hän siirsi näkemyksensä käytäntöön ja aloitti sarjakuvan käyttöön pohjautuvan toiminnan, joka jatkuu nykyään 1997 perustetun Maailman sarjakuvat -yhdistyksen puitteissa.

Packalén kouluttaa kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen aktiiveja sarjakuvan käyttöön kampanjoissaan ja toiminnassaan. Apunaan hänellä on useita suomalaisia sarjakuvantekijöitä.

"Sarjakuvat ovat halpoja tehdä, erittäin joustavia ja ne herättävät hyvin lukijoiden huomion. Lähes mikä tahansa asia ja ajatus voidaan esittää kertomuksena, joka taas voidaan kääntää sarjakuvaksi", Packalén tiivistää perusajatuksensa.

1990-luvun alussa Tansaniassa pidetyn ensimmäisen sarjakuvatyöpajan jälkeen Packalén on järjestänyt niitä myös Intiassa, Mosambikissa, Keriassa ja Marokossa. Seuraavina suunnitelmassa ovat Kuuba ja Itä-Afrikka. Intian toiminta jatkuu kouluttajien kouluttamisena.

Paikallisena osapuolena on eri kansalaisjärjestöjä kylien kehityksen tukijoista ihmisoikeusjärjestöihin. Joissakin maissa on syntynyt toiminnan sivutuotteena myös piirtäjien järjestöjä kuten tansaniainen Tapoma ja Intiassa World Comics India.

Maailman sarjakuvat toimii myös Suomessa. "Esittelemällä kehitysmaiden piirtäjiä ja kulttuuria Suomessa teemme heidän ajattelutapaansa tutuksi täällä", Packalén sanoo. Hän on järjestänyt useita kaukaisten maiden sarjakuvan näyttelyitä Suomessa, tuottanut Suomeen piirtäjiä eri maista sekä pyörittänyt sarjakuvatyöpajoja eri pakolais- ja maahanmuuttajajärjestöjen kanssa.

Viis vastustajista

"Sarjakuva tarinaa kuljettavana muotona on usein tuntematon, pilapiirroksat kyllä tunnetaan", Packalén kertoo yhteistyön alkuvaiheesta. "Painotamme koko ajan, että tarina on tärkeä."

Valmiin sarjakuvan määrän kasvaessa tilanne helpottuu. "Nyt voimme jo näyttää Intiassa, että katsokaa, millaista maareformi-sarjakuvaa tehtiin Mosambikissa."

"Kymmenen vuotta sitten minun täytyi yrittää vakuuttaa, että sarjakuva



on hyvä asia. Nyt riittää jo niitä, jotka ovat vakuuttuneita siitä, että paikallinen sarjakuva on hyvä." Jotkut yhteistyökumppaneista ovat alussa varuillaan, mutta Leif Packalénin korostama sisällön paikallisuus raivaa esteet.

"Aina löytyy silti niitä, joiden mielestä sarjakuva on roskaa, mutta viis heistä", Packalén kuittaa vaikeudet. Myös jotkut yhteistyöpartnerit olivat alussa hiukan varuillaan, mutta toiminnan paikallisuus käänsi pian heidätkin.

Jotkut opettajina toimineet suomalaispiirtäjät ovat myös ensin epäilleet valmiustaan. "Tarmo Koivisto mietti, mitä annettavaa hänellä olisi afrikkalaisille, mutta kun tansanialaiset piirtäjät näkivät Mämmilän paikallisuuden, he innostuivat suuresti." Sarjakuva voi kertoa yhtä hyvin Tansanian kuin Suomenkin kylästä. Mämmilän Muku-neckeri herätti myös vilpöntä riemua.

Intiassa ja Afrikassa käyneen Koiviston lisäksi Packalénin kurssilla ovat olleet opettajina Katja Tukiainen, Johanna "Roju" Rojola, Petri Hiltunen, Matti Hagelberg ja Jussi "Juba" Tuomola. He edustavat hyvin erilaisia tapoja tehdä sarjakuvaa, mutta välinen joustavuuden voosi jokaisella on annettavaa.

Paperin taittelun taio

"Valmis tuote on yleensä kaksipuoleisena valokopiona tehty A4 taiteltuna 8-sivuisiksi, neljäksi laite-sarjakuvaksi kään-

© Thomas Sundl
मुसिंग बुलंगा हापुरे जागर केडते नेता ताँडा: को सेनीयाना ।

विधायक सायब ! आले हापुरे अपेह सिरमयते: रिशा केडा, स्परियो जीकव कम उडु:ले तना ? साखिन हो को माला दिखुम को निर चना तना ! हापुरे नालाव कानोआ ।



How come you never take care of our matters, although we elected you?

Thomas Sundl, Jharkhandilaisen ihmisoikeusjärjestön aktiivi, piirsi tämän vaalia käsittelevän sarjan työpajassa lokakuussa 2001.

tyvä A3-arkki tai kaksi aanelosta, joista tehdään neljän ruudun seinäjuliste", Leif Packalén näyttää taitellen aanelosia kuin japanilainen origami-mestari. Sarjakuvan kerronnan opettamisen ohella myös sen teknisen valmistamisen oppiminen on tärkeää. "Jos kopiokone on saatavilla niin tekniikan oppii päivässä, sisältö vain vaihtuu."

Vaikka valmis sarjakuva on meidän silmämme painoasultaan vaatimattoman näköinen valokopio, niin se on halpa

ja lähes kaikkialla mahdollinen tehdä. "Varsinkin ympäristössä, jossa ei koko ajan pommiteta graafisilla tuotteilla, nämä luetaan ja huomataan."

Leif Packalén korostaa, että opettajat keskittyvät luettavuuden ja tekniikan parantamiseen, eivät halua määrätä sarjakuvan sisällöstä. Sen määrittelevät tekijät itse omista tarpeistaan lähtien.

Sarjakuvan kerrontakielikin joustaa. "Jos joskus tulee kiistaa jostakin visuaalisesta koodista, mitä jokin viiva tarkoittaa, niin sanomme vain, mitä se meidän mielestämme tarkoittaa. Jos se tekijälle merkitsee jotain muuta, niin sopiihan se."

Leif Packalén esitteli kerran kurssilla Art Spiegelmanin Mausia kuvitellen sen kolahtavan kurssilaisiin, mutta kävikin kokonaan toisin. "Myös eläinten roolit eri kansojen tarinoissa voivat olla erilaisia. Jänis voi olla viisas ja hyecna hyvä tyyppi."



Comics should be visual.

Jatkuva kinaamisen aihe sen sijaan on tekstin määrä. "Kovin moni ei luota kuvan voimaan vaan haluaa vahvistaa sitä tekstillä", Packalén sanoo. Suomalaiset pelkäävät tarinan liiallista opettavuutta, mutta asiaansa uskovi kurssilaisista se on usein tärkeää.

"Yleensä keskustelut tekovaiheessa ovat niin pitkiä, että kulttuurierot eikenevat. Visuaalisesta toteutustavasta tulee aina paikallinen, vaikka esittäisimme paljon erilaisia esimerkkejä."

Tämä vähentää läntisen kulttuuri-imperialismin vaaraa. "Jos myös pystyy kehittämään herkkyyttä siihen, mitä tekee ja osaa kuunnella, niin voi onnistua", Packalén uskoo. "Kehitysyhteistyö on kärsivällisen ihmisen puuhaa, kymmenen vuotta ei riitä vielä minikään."

Vaja kolmessa ruudussa

Herkkyyttä kaukaisten kulttuurien kanssa työskentelyyn Leif Packalén (s. 1946) on hankkinut pitkään linjan kehitysyhteistyöaktivistina. Hän on



World Comics Mosambiqu Workshop Desember 2001, Johanna "Roju" Rojola ja Chagaz Levane.

ollut mukana 60-luvun puolesta välistä lähinnä Pääskyissä ja Emmauksessa, mutta työskennellyt myös ulkoministeriön lähetettynä kaupallisena avustajana Nigeriassa ja Sudanissa sekä pohjoismaisissa projektitoissa ja Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen kenttäkoordinaattorina Tansaniassa.

"Olen asunut 11 vuotta Afrikassa. Aina kun pääsen päivantasajaan tuolle puolen, laskeutuu sieluun syvä rauha", sanoo sarjakuvaneuvoksen tittelin Suomen sarjakuvaseuralta saanut mies.

Packalénin hyvät ja laajat henkilösuhteet maailmalla ovat Maailman sarjakuvat -yhdistyksen toiminnan moottori. "Olen tavannut jonkun, yhteyttä on pidetty ja opittu tuntemaan." Nyt toiminta tunnetaan jo maailmalla ja yhteydenottoja tulee oma-aloitteisestikin.

Rahoituksen pääosa tulee ennakkoluottomasti Suomen kehitysyhteistyövaroista. Puuttuva 20 prosenttia kootaan lahjoituksina, vapaaehtoistyönä tai muilta tavoilta. Ulkoministeriö on myös kustantanut Packalénin ja kenialaisen Frank Odoin tekemän kampanjasarjakuvan oppikirjan Comics With An Attitude, josta on otettu jo neljäs painos.

Ja kyllä, Packalén piirtää myös itse, eikä lainkaan hassummin. "Ennen kuin täytin 40 vuotta, sarjakuvalla ei ollut minulle mitään merkitystä", hän kertoo. "Kerran etsiessäni tieteen popularisoinnin keinoja näin etelä-afrikkalaisessa kirjassa kolmen kuvan sarjakuvan, miten rakentaa vaja."

"Menin kirjastoon, hankin tietoja ja innostuin. Tässähän on erittäin käyttökelpoista toimintaa järjestöille, joilla ei ole paljoa resursseja. Kaksipuoleisena valokopiona tehtävässä 8-sivuisessa tarinassa on kustannustehokkuutta vaikka muille jakaa", monia kehitysyhteistyöhankkeita nähnyt mies arvioi.

www.worldcomics.fi ■

COMICS POWER!



(Vas.) S. Martine, VCDs (paikallinen yhteistyökumppani), Katja Tukiainen, Matti Hagelberg, Sharad Sharma (World Comics India perustaja) ja Leif Packalén.